

Brzozowski, Stanisław

Wizyta prof. B. H. Slichera van Batha w Polsce

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 10/1-2, 237-239

1965

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Organizacją całości imprezy zajmował się z ramienia warszawskiej telewizji red. Ryszard Serafinowicz; teleturniej reżyserowała Aleksandra Lipińska; pytania opracowali pracownicy Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN: dr Irena Stasiewicz i mgr inż. Bolesław Orłowski. Do jury teleturnieju zaproszeni zostali: prof. Henryk Barycz — kierownik Katedry Historii Nauki i Oświaty Uniwersytetu Jagiellońskiego; dr Irena Stasiewicz oraz redaktor naczelny telewizji krakowskiej — Henryk Kaźmierczak.

Tematyka pytań obejmowała zagadnienia z historii poszczególnych nauk i z historii techniki, poczynając od czasów starożytnych, a kończąc na współczesnych; specjalny nacisk położono przy tym na dzieje nauki i szkolnictwa wyższego w Polsce. Forma pytań była dość zróżnicowana: obok pytań typowych wprowadzono życiorysy oraz scenki odegrane przez aktorów krakowskich.

W skład grupy krakowskiej, która uzyskała najlepsze wyniki, wchodził wyłącznie filologowie: Jerzy Münnich — student IV roku filologii angielskiej, a jednocześnie II roku muzykologii; Tadeusz Pszyma — z V roku filologii polskiej; Kazimierz Banek — z II roku filologii polskiej. Skład grupy wrocławskiej oraz warszawskiej był bardziej zróżnicowany, przy czym przedstawiciele nauk ścisłych stanowili mniejszość.

Ogólnie należy stwierdzić, że lepiej wypadły odpowiedzi z zakresu historii nauki — i to z dziejów zarówno nauk ścisłych jak i społecznych — aniżeli z zakresu historii techniki.

Jeżeli zaś na podstawie wyników teleturnieju wolno wyciągać jakieś wnioski o charakterze uogólniającym, wysunęłabym przede wszystkim sugestię następującą: warto byłoby zastanowić się nad celowością poszerzenia zakresu wprowadzonych już na niektórych naszych uniwersytetach wykładów z historii nauki o elementy z zakresu historii techniki, realizując i tą również drogą postulat większej politechnizacji wiedzy absolwentów wydziałów uniwersyteckich.

Chciałabym też podkreślić niebiałą — moim zdaniem — rolę rozrywkowych, tym samym zaś bardziej atrakcyjnych, form popularyzowania problemów z zakresu historii nauki i techniki. Znaczenie telewizji jest tu szczególnie duże. Uczestnik teleturnieju musi bowiem przestudiować określoną listę lektur i — obok niewątpliwego pogłębienia własnej wiedzy — dysponuje możliwością spopularyzowania ich treści, ponieważ dzieli się zdobytymi wiadomościami z tysiącami odbiorców, którzy mają niejednokrotnie mniej niż minimum wiedzy z dziedziny historii nauki i techniki².

Irena Stasiewicz

WIZYTA PROF. B. H. SLICHERA VAN BATHA W POLSCE

W dniach 9—19 września 1964 r. bawił w Polsce z wizytą naukową jeden z najwybitniejszych współczesnych historyków agrarnych, prof. Bernard Henryk Slicher van Bath, kierownik Katedry Historii Agrarnej w holenderskiej Wyższej Szkole Rolniczej w Wageningen, autor licznych, niezwykle cennych i tłumaczonych na wiele języków obcych prac z tej dziedziny. Państwo van Bath przybyli jako goście Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN 9 IX 1964 do Poznania, 10—14 IX bawili w Warszawie, 14—15 IX — w Krakowie, 16—18 IX — na konferencji historycznej w Rogowie, po czym, znowu przez Poznań, opuścili Polskę.

² Por. np. informację o znajomości zagadnień historii nauki i techniki wśród polborowych w nrze 1/1963 „Kwartalnika”, s. 615, oraz artykuł: I. Stasiewicz, M. Burdowicz-Nowicka i B. Orłowski, *O społecznym znaczeniu prac popularnonaukowych z zakresu historii nauki i techniki* w nrze 3/1962 „Kwartalnika“.

Wizyta prof. B. Slichera miała na celu zacieśnienie współpracy polsko-holenderskiej w zakresie historii nauki w ogólności, a historii rolnictwa i nauk rolniczych w szczególności. W Warszawie nawiązał prof. Slicher kontakt z doc. J. Leskiewiczową z Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN oraz z prof. Witoldem Kulą z Uniwersytetu Warszawskiego, a przede wszystkim z ZHNiT PAN, gdzie 14 IX na rozszerzonym posiedzeniu wygłosił referat *Accounts and Diaries of Farmers before 1800 as Sources for Agricultural History*.

Prof. Slicher poruszył w referacie problem narastania elementów nowego rolnictwa w ciągu XIV—XVIII w. w teorii i praktyce chłopskich gospodarstw rolnych Zachodniej Europy, w oparciu o niezwykle ciekawe źródła gospodarcze: rachunki chłopskie z tego okresu. Dążenie do usprawnienia rolnictwa przejawiać się zaczęło więc m. in. w podnoszeniu plonów zbóż, w uprawie motylkowych, w produkcji pszenicy i jęczmienia na sprzedaż, we wzroście produkcji mleka, sera i masła, w zastępowaniu trakcji bydłowej konną, a narzędzi drewnianych żelaznymi, w zwiększaniu liczby robotników i likwidacji dawnego stosunku patriarchalnego do nich, w intensyfikacji produkcji, w zwracaniu uwagi na najwyższą dochodowość gospodarstwa, a wreszcie w rozwoju szkolnictwa i organizacji rolniczych.

Jakkolwiek referat dotyczył raczej historii gospodarczej, niż historii nauki, wywołał ożywioną dyskusję, gdyż rachunki chłopskie jako materiał badawczy występują w Polsce — i to sporadycznie — dopiero po pierwszej wojnie światowej; z dyskusji okazało się, że i gdzie indziej w Europie, np. we Francji i Belgii, w XVIII i XIX w. są one także rzadkością i nie każdy kraj — jak Holandia i nieco później Anglia — może poszczycić się tego typu materiałami.

Profesor Slicher nawiązał również kontakt z Instytutem Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa PAN w Puławach, gdzie przyjmowany był przez prof. A. Listowskiego i prof. M. Strzemeskiego. Pobyt w ośrodku warszawskim urozmaiciło zwiedzanie stolicy (wraz z Wilanowem i Żelazową Wolą), Lublina i Kazimierza nad Wisłą.

Pobyt w Krakowie doprowadził do nawiązania styczności w zakresie historii nauk rolniczych z prof. J. Fierichem z ZHNiT PAN (prof. Slicher obiecał opracować artykuł o polskich studiach rolniczych w Holandii w XIX i XX w.), a w zakresie historii gospodarczej — z prof. S. Hoszowskim z Wyższej Szkoły Ekonomicznej. I tu znalazł prof. Slicher czas na zwiedzanie miasta (Wawel, Muzeum UJ, Muzeum Etnograficzne, Stare Miasto).

Najwięcej czasu przeznaczył nasz gość na udział w ogólnopolskiej konferencji poświęconej dziejom gospodarstwa wiejskiego, zorganizowanej przez IHKM PAN i Komisję Koordynacyjną Badań nad Dziejami Wsi PAN w Rogowie koło Koluszek, 16—18 IX 1964¹. Była to pierwsza w tej dziedzinie i w takim zakresie przygotowana konferencja; niestety, z przyczyn od organizatorów niezależnych, prof. Slicher był na niej jedynym cudzoziemcem. Brał on czynny udział we wszystkich posiedzeniach plenarnych i w większości zebrań sekcyjnych; wszystkie wolne chwile spędzał na bardzo żywych i wnikliwych dyskusjach z elitą polskich historyków rolnictwa, a 17 IX wygłosił na sekcji ogólnych problemów rolnictwa referat dotyczący wzrostu plonów w przeszłości, *Yield Ratios (Proportions of the Sowing Seed to the Yield of Grains) before 1800*. Referat ten wywołał szeroką i ciekawą dyskusję.

Krótką wizyta prof. Slichera van Batha nie pozostanie bez skutków naukowych. Gość nasz interesował się gorąco, rzetelnie i bardzo bezpośrednio zarówno problematyką badań przeszłości polskiego rolnictwa w ogólności (metodyką, pe-

¹ Szczegółowe omówienie problematyki tej konferencji oraz sprawozdanie ukaże się w najbliższym numerze „Kwartalnika” (przypis red.).

riodyzacją, interpretacją źródeł), jak i zagadnieniami szczegółowymi (dziejami rynku rolnego, wpływem cen w przeszłości na strukturę gospodarstwa wiejskiego). Historycy polscy mieli okazję poznać jednego z najwybitniejszych w tej dziedzinie współczesnych zachodnioeuropejskich badaczy, a przy tym uczonego bardzo naturalnego, skromnego i Polsce życzliwego.

Prof. Slicher jest już drugim Holendrem, podejmowanym przez ZHNI PAN w ramach wymiany międzynarodowej (po prof. Hooykaasie); należałoby życzyć sobie jak najbardziej dalszego zacieśnienia tych kontaktów.

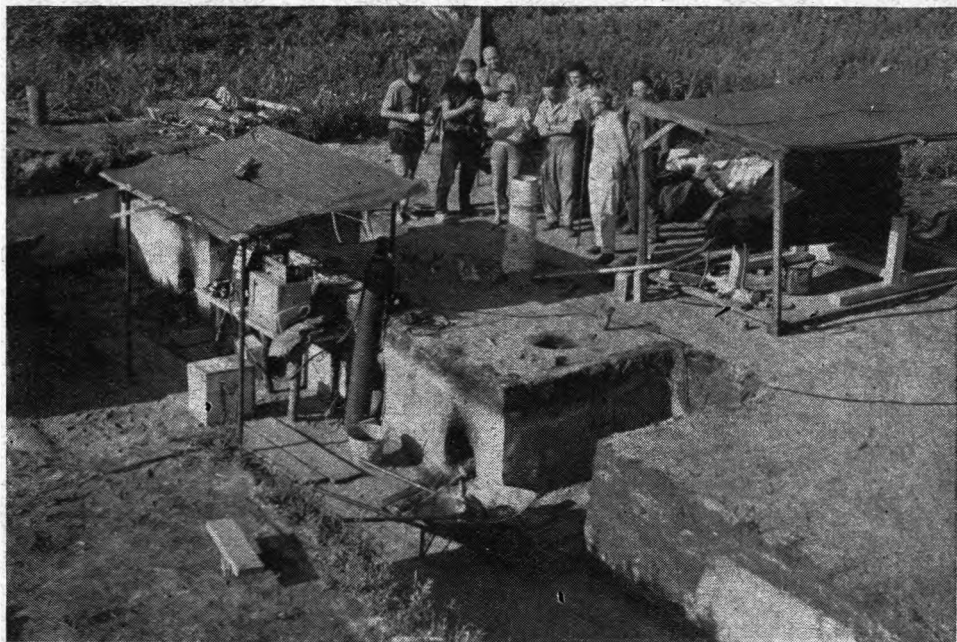
Stanisław Brzozowski

KRONIKA ZAGRANICZNA

Czechosłowacja

DOŚWIADCZALNE WYTOPY ŻELAZA W PIECACH STAROŻYTNYCH*

W ramach współpracy Polskiej i Czechosłowackiej Akademii Nauk, w dniach 16—26 sierpnia 1964 r., przeprowadzono doświadczalne wytopy żelaza w piecach typowych dla okresu wpływów rzymskich. Doświadczenia odbyły się w miejscowości Březno, w okolicy miasta Louny, staraniem Instytutu Archeologicznego Cze-

Ogólny widok stanowiska doświadczalnego w Březnie
(Fot. A. Kleib)

* Por. w niniejszym numerze notatkę *Nowe próbné wytopy żelaza w Stupi Nowej*, s. 227.